شەڕی کۆمەڵە لاوەکەی هەولێر ئاکامی زاڵی چ سیاسەتێکە..!؟ …

موزەفەر عەبدوڵا

لە ڕۆژەکانی سەرەتای ئەم هەفتەیەوە دیمەنی وەشاندنی شەقو مست و پەلاماردانی پێ ڕەقو توڕەیی وگیانی تۆڵە سەندنەوەی دڕندانەی کۆمەڵێک لاو لەناو جەرگەی بازاڕی شاری هەولێر، کە هیچ کەس نەیدەتوانی بەریان پێبگرێت، وەک هەورە تریشە لە ڕێگای تۆڕەکانی پەیوەندی یە کۆمەڵایەتی یەکان ،و پاشان دەزگاکانی ڕاگەیاندنی لەسەر ئاستی ناوخۆو، تەنانەت دەرەوەش بڵاو بووەوە.

ئەم دیمەنەش بووە مایەی نوسینی هەزاران کۆمێنت و ووتار، بە چەپو ڕاستدا ،کە بە داخەوە بە زۆری بەنزینیان دەکرد بەسەر ئاگری ئەم شەڕەی لاوانەداو، گیانی نەتەوەپەرستی و فاشستیان زیاتر خۆشدەکرد .

بۆیە هەم دیمەنەکەو هەم هەڵوەستگیری یەکان پێویستە بمانخانە بەردەم پرسیاری ئەوەی ئاخۆ چ سیاسەتو کەلتورێک زاڵە بەسەر ئەم کۆمەڵگایە دا کە وا دەکات کۆمەڵێک لاوی زانکۆ کە بە گەشت هاتون لەگەڵ کۆمەڵێک لاوی تر بکەونە ئەم شەڕە پڕ ڕەقو توڕە سەندنەوە دڕندانەوەیە لە یەکتر ؟

بە زیاتر ڕۆشنکردنەوەی ناوەڕۆکی ئەو سیاسەتو کەلتورەی کە لە پشت ئەم جۆرە شەڕانەوەیەو زاڵە بەسەر کۆمەڵگادا لە ئاستی کوردستان و عەراقو تەنانەت ناوچەکەو جیهانیش ،وا پێویست دەکات ئاماژە بە کۆمەڵێک بەڵگەو فاکتی زیندوی واقعی دەورانی دەیەکانی پێش ئاڵوگۆڕە گەورە جیهانی و ناوچەیی یەکانی سەرەتای نەوتەکان بکەین کە بوە هۆی زیاتر قوڵکردنەوەو کۆمەلایەتی کردنەوەو رەسمیەت دان بەم سیاستو نەزعەی قەومپەرستانەو خیلەکیانەو هاوکات ئاینی و تایەفی یانە کە کاریگەری یەکانی لەم دوو دەدەیە زیاتر لەم ووڵاتانەی وەک عیراق دیارترو کاریگەرترە.

بێگومان هەرکەسێک ئاوڕێک بداتەوە لە تەواوی دەیەکانی پێش نەوەتەکان سەرەڕای بونی ڕژێمکی فاشی قەومی وەک بەعس ،چ لە عەراق یاخود زۆر ناوچەی تری دونیا ،هاوکات بونی ستەمی قەومی وچینایەتی هەمەلایەنەیە لەوەتەی دەوڵەتی عیراق و ئەم ووڵاتانەی تر لەسەر بنەمای قەومی و ئیسلامی ناسنامەی بۆ دانراوە لە نزیک بە سەد ساڵی رابردوو ،بەڵام بڕوا ناکەم لەهەمو شارەکانی عەراقو ووڵاتانی تر، چەند دیمەنێکی ئاوا شەڕی پڕ ڕەقو قینەی قەومپەرستانەمان بەرچاو

کەوتبێت. ڕژێمی فاشی بەعسی قەومی دەسەڵاتە قەومی یە عرەب ی یەکانی پێش ئەویش ،و هەمو هاوشێوەکانی لە ووڵاتانی تریش سەرەڕای هەمو هەوڵێکیان بۆ دروست کردنی ڕقو قینەی قەومی تەنانەت لە لایەن دامودەزگا جاسوسی یە سەرکوتگەرەکانیشیانەوە بەڵام هەر نەیان توانی ئەو ئاسۆ و ئامانجە سیاسی یەیان بکەنە بیروباوەرو کەلتورو نەریتی باوی کۆمەڵایەتی.

ئەو کاتە خەڵکی کوردستان، بە تایبەت لاوان ،برۆشتنایا بۆ هەمو شارەکانی عێراق و خەڵکی شارەکانی ئەویش بهاتنایا بۆ کوردستان قەد شایەدی دیمەنێکی خۆ بە خۆی ئاوای لاوان نەدەبوین کە ئێستا لەم چەند ساڵە لە شارەکانی کوردستانو عیراق چەندین دیمەنی وامان بەرچاوکەوتوە.

لە کاتێکدا ڕژێم بە چەندین شیواز هەوڵی دەدا تەنانەت جلو بەرگ و زمانی کوردی …هتد قەدەغەو بەرەو نەمان بەرێت ،لە پاڵ سیاسەتی بەفەرمی ناسینی حوکمی زاتی . وە لە بازگەکانی ڕژێم شەڕو گیچەڵیشیان بە خەڵکی کورد دەکرد ،بەڵام هەرگیز لە لایەن خەڵکی ئاسایی یەوە توشی سوکایەتی و شەڕو لێدانی ئەو دیمەنەی شاری هەولێر نەدەهاتی.

باشترین نمونەش چیرۆکە ئەفسانە ئاساکانی ڕزگار کردنی خەڵکانێکی ئەنفالە کە چۆن خەڵکی ئاسایی شارەکانی باشوری عێراق ، بە تایبەتی ناوچەی عەرعەر، کە ببوە گۆڕەشاری ئەنفالەکان هاوکاری یان کردون و ڕزگایان کردون لەمەرگ، تەنانەت هەتا کوردستانیش هێناویاننەتەوە سەرەڕای مەترسی گیانی ئەو کارەش بۆیان.

با لە عێراقو ناوچەکە بگوزەرێین، کە ڕژێمی قەومی فاشی وەک بەعس لەسەر کار بوەو هەوڵی قەڵاچۆنی کردنی خەڵکی کوردستانی داوە، ئاوڕیک لە ووڵاتانی تری ئەمریکاو ئەوروپا ، بە تایبەتی یەکێتی سۆڤیەتو بلۆکی بەناو سوسیالیستی، بدەینەوە ،سەرەڕای بەرتەسک کردنەوەو تەنانەت نەبونی ئازادی سیاسی و ڕێکخراوەیی ،بەڵام نەک هەر قسە لەسەر ناکۆکی قەومی و ستەمی قەومی نەبوو بەڵکو هەر کەس تەماشای میدیای ئەو دەورانی بکردایە بۆی دەردەکەوت چۆن چۆنی بیرو نەریتو ناسنامەی ئینسانی بۆتە دیاردەیەکی باوی ئەو کۆمەڵگایانە.هەر کەس ئازادانە دەیتوانی بە زمانی دایکی و هەر شتێکی تر کە بروای پێی بوو بەکاری بێنێت.ڕاستە جیاوازیوچەوسانەوەی چینایەتی و هەژاری و بێکاری هەر هەبو بەڵام نەزعەی قەومی نەک هەر دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی و سیاسی نەبو بەڵکو نەزعەیەکی فەردیش نەبوو بەم رادەیە.قسە کردن بە هەر زمانێک و پەیڕەو کردنی هەر دابونەریتێک وەک جلوبەرگو ئەم شتانە وەک شتو دیاردەیەکی ئاسایی کۆمەڵایەتی چاوی لێدەکرا.

جا کاتێک واقعی هەمو دەیەکانی پێش نەوەدەکان لە ئاستی عیراق و دونیا بەراورد دەکەین لەگەڵ ئەم دوو سێ دەی□ی ،س□رەڕای پڕوپاگەندەی دیموکراسی و مافی مر□ق و گەشەی زانستو تەکنەلۆژیاو، بە گوند بونی جیهانو، پێویستی کەم بونەوەو تەنانەت نەمانی جیاوازی یە قەومیو خێڵەکیو دینیوتایەفیو ئەتنیکیو رەگەزییەکان ..هتد، ئاسمان و ڕێسمان جیاوازی لەنێوان ئەو دەورانەو ئەم دەورانە هەیە.

بۆیە هەمو کەسێک ئەگەر یەک زەڕڕە لە ڕوانگەیەکی ئینسانی یەوە بیر بکاتەوە، بە تایبەتی نەوەی پیش نەوەتەکان ،هەقێتی بپرسێت باشە هۆکاری ئەم جۆرە شەڕانەی نێوان ئەم لاوە کوردزمان و عەرەبزمانانە چی یە؟!

دڵنیام ئەگەر ،وەک وتم ،زرڕەیەک لە ڕوانگەو ناسنامەی مرۆڤانەوە بیر بکاتەوەو دەمارگیری نەتەوەیی و خێڵەکی دەرگای میشک و هەستو هۆشی کڵۆم نەدابێت دەگات بەو ئاکامەی کە بەڵێ ئەمە ئاکامی زاڵی ئاسۆو ئامانجی فکری و سیاسی قەومپەرستانەیە وەک ناسنامەیەکی فەرمی لەهەمو جومگەکانی دەسەڵات لەسەرەوە بۆ خوارەوە. یانی لە پەرلەمان و حکومەت و سەرۆکایەتی کۆمارەوە هەتا دامودەزگاکانی خوارەوە.

ئەمە ئاکامی ئەو دابەشکردنە قەومی و دینی و تایەفی یە فاسدی یە کە سەرۆک کۆمار دەکات بە بەشی کوردو سونەو، پاشان پشکی یەکێتی ناوچەی سەوز .

هاوکات ٣ جێگرەکەشی لەسەر بنەمای قەومی و دینی بۆ دیاری دەکریت.

هەروەها سەرۆکی پەرلەمان و حکومەتو جێگرەکانیشی پشکی عەرەبی شیعەو سوننەیە . جا ئەم دابەش بونە قەومی و خێڵەکی و دینی و تایەفی یە دێتە وەزارەتەکانو ،تا بەڕێوەبەرەکانی هەمو دامودەزگاکان.ئیتر بەم شێوەیە ئەمە دەبێتە سیاسەتو نەریت و کەلتورێکی کۆمەڵایەتی. دوای چەند دەیەیەک دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی ڕۆژانەی ئەم جۆرە شەڕو خوێن ڕشتنەی ئەم لاوانە لەناو جەرگەی هەمو شارو گەڕەکەکانیش .هەڵبەت هەر ئەم دابەشکاری یە فاسدانەیە خۆی لە خۆیدا ناوەڕۆکی هەڵبژاردنی پەرلەمان و حکومەتی هەڵبژیردراو و دیموکراسی یەکان بەدرۆ دەخاتەوە ئیتر مانایەکی واقعی نامێنێت.

جا ئەو کاتە لە باشترین حاڵەدا سەرانی دەسەڵات هەروەک بەرپرسی ئاسایشی هەولێر بەیانێکی ناوەڕۆک بەتاڵ دەردەکاتو دەڵێت ئەو شەڕە ڕواوێکی نەخوازراو خۆبەخۆی ئاسایی کۆمەڵێک لاوی خوێن گەرم بوە.وە بەهۆی ئەوەی لاوە عەرەبەکان وتویانە ئێمە حەشیدن و سوکایەتیان بە خەڵکی کورد کردوە ،بۆیە لاوە کوردە خوێن گەرمەکانیش قەبوڵیان نەکردوە لە کاتێکدا هەردو لای شەڕەکە کە ئەو لاوانەن قوربانی ئەو

سیاسەتە زاڵەی دەسەڵاتدارانن لە ئاستی عیراقو کوردستاندا.

دیارە ئەمەش هەم بۆ شاردنەوەی ناوەڕۆکی ئەو سیاستە قەومی فاشی یانەیە کە زاڵە بەسەر عیراقو کوردستاندا،هەم بۆ دەدانەوەی دەسەڵاتدارە هاوبیرو سیاسەتە قەومی یە هاوپەیمانەکانیانە .

بەڵام گومان لەوەدانی یە کە تا ئەو جێگایەی ئەم سیاستو نەریتە باڵادەست بێت لەسەر ئاستی عێراق و کوردستانو ناوەڕۆکی فەرمی دەوڵەت بێت، بە تایبەت لەئاستی هەر ٣ دامەزراوەکەی بەناو پەرلەمانو حکومەتو سەرۆکایەتی کۆمار، کە شۆڕ بێتەوە بۆ خوارێ، ئەوە ئەو دیمەنی شەڕو پێکدادانە قەومی یە پڕ ڕقو توڕەیە هەر دەبێت و لە پەرەسەندا دەبێت.

بۆیە ئەگەر بەرەی ئازادیخوازی و یەکسانیخوازی و ئینساندۆستی دەیەوێت ئەم دیمەنی شەڕە قەومی و خێڵەکی و دینی و تایەفیانە نەمەنێت پێویستە کۆتایی بەم جۆرە دەسەڵاتە بهێنرێت کە ئەم ناوەڕۆکەی هەیە .وە لە جێگایەدا دەوڵەتو حکومەتێک بەهەمو دامەزراوەکانی یەوە دامەزرێت کە هیچ ناسنامەیەکی قەومی و دینی نەبێت ،و تەواو عەلمانی و هاوچەرخی ئینسانی بێت. وە هەمو هاووڵاتیانی بێ جیا لەوەی زمان و ڕەنگو بیروباوەری سیاسی و ئایینی چی یە وەک ئینسان بیناسێنێت و ناسنامەی پێبدات.وە هەر ئەم بارودۆخەشە لەسەر ئاستی سیاسی و کۆمەڵایەتی عیراق وای کردوە پێکەوە ژیانی مرۆڤە کورد زمانو عەرەبزمانەکان زۆر ئاڵۆزوسەخت بێت و ناچار بین داوای جیاوبونەوەی کوردستان و پێکهێنانی دەوڵەتێکی سەربەخۆی عەلمانی- سکویلار- و هاوچەر ،کە هەمو دانیشتوانەکەی لەسەر بنەمای ئینسانی و هاووڵاتی یەکسانی بناسێنێت، بە دور لە ناسنامەی قەومیو دینیو تایەفیو ڕەگەزیو ..هتد.

٢٠١٨-٢-١٨